

МАРКО НЕШИЋ (1873, Нови Сад–1938, Нови Сад)

Један од најплоднијих стваралаца такозване староградске музике на овим просторима био је Марко Нешић, композитор, тамбураш, песник, штампар и есперантиста.

У војвођанској равници, у Новом Саду, рођен је 1873. године и ту равницу је осећао на врло специфичан начин тако да је у великом броју песама налазио мотиве из Војводине и посвећене Војводини, њеним пољима, коњима, ђермима... Као младог песника запазио га је и чувени наш песник и доктор медицине Јован Јовановић Змај, који га је ангажовао да пише за његов лист за децу *Невен*. Нешић је потом почео и да сарађује са Певачким друштвом *Невен*, којем је компоновао химну: *Невеново коло*, а данас ова песма припада репертоару такозваних староградских песама, иако јој се зна аутор. То је случај са многим квалитетно компонованим песмама, како Нешићевим тако и његових колега, укључујући ту и самог Исидора Бајића, као најзначајнијег представника. Са једне стране, то је за једног композитора добра ствар, јер зна да ће његово дело живети кроз деценије, ако не и векове, али, са друге стране, он као аутор бива заборављен, све док га неки музиколог или извођач наново не открије.

Марко Нешић је имао широк спектар деловања у културним и друштвеним круговима на овим просторима, на прелазу из 19. у 20. век, али га ипак највише памтимо по стилској хармонизацији војвођанских народних песама, које је објављивао о свом трошку. Сам је свирао прим тамбуру, брач и шаргију и био је капелник у тамбурашким ансамблима *Братимство*; *Бели орао*; *Ексцелзиор*; *Слога* и другим.

Први значајнији тамбурашки оркестри формиран су у Београду и Новом Саду. Један мешовити оркестар из Новог Сада је међу првима кренуо да своје музицирање представи изван граница своје земље. За тим примером повео се и Андреј Мудрох (1871–1955). Основао је своју десеточлану дружину, са којом је настојао да свирање на тамбури доведе до перфекције, а у тој дружини је један од најзначајнијих музичара био Марко Нешић. Након три године упорног рада и вежбања, 1894. године појавили су се први пут на сцени и то пред новосадском публиком. За сваки концерт штампали су програм на, тада службеном, немачком језику. Наступали су у чувеним кафанама *Бела лађа* и *Код камиле*, као и у хотелу *Ержебет* (данас хотел *Војводина*).

Овај оркестар је један од првих који је са ових простора отишао у иностранство и то ни мање ни више него у Царску Русију, где је наступао на чувеним променадним концертима у градским парковима, чак и у градском зоолошком врту који је тада био престижно место за овакве културне догађаје, на којима су гостовали чувени оркестри, попут симфонијског оркестра из Берлина, Оркестарске капеле Јохана Штрауса из Беча, балетске и позоришне трупе из Русије и многих других. У таквом престижном друштву нашао се и чувени тамбурашки оркестар *Ексцелзиор* Андреја Мудроха из Новог Сада, у којем је Марко Нешић свирао тамбуру. Наступали су у грађанском тегет свечаном оделу или у црногорској народној ношњи. Поред наступа у

Петрограду, Мудрохов оркестар је наступао и у Стокхолму, Будимпешти, Одеси, Милану, Хамбургу, Саратову, Москви и другим градовима ондашње Европе.

Најпознатији тамбурашки оркестар са ових простора у светским оквирима је свакако *Бели орао*, који је био оркестар под вођством чувеног тамбураша Васе Јовановића. Када му се почетком 20. века придружио Марко Нешић са својим музичарима, овај оркестар је убрзо постао један од најрепрезентативнијих народних ансамбала, који је наступао по јужнословенским земљама и градовима широм Европе. Између осталог, Нешић се бавио и писањем о музици за тамбуру. Компонувао је и штампао своја дела, а на захтев их је слао тамбурашким оркестрима, који су их изводили широм простора Балкана и Европе. Са поменутиим тамбурашким оркестром *Бели орао* Васе Јовановића наступао је у свим главним градовима Европе, где је постао симпатизер есперанта. Новосађани су почетком 20. века са Марком Нешићем имали успешан наступ у Дрездену, у Саксонији, а предстојао им је концерт у Хамбургу. Професори Конзерваторијума у Дрездену су том тамбурашком оркестру доделили почасну диплому, како преносе новине *Цариградски гласник*.

Многе Нешићеве песме су снимљене на сингл плочама у Америци, између 1914. и 1938. године. Од његових песама које су прихваћене у народу и певају се као старе градске песме, најпознатије су: *Жабалка; Богата сам, имам свега; Донес' ми вина, крчмарице; Кад сам био млађан ловац ја; Невеново Коло; Бувегије, где сте, где сте; Цветала ми ружа на пенџеру*, а песма *Биће скоро пропаст света* је послужила као музички мотив у истоименом филму Александра Саше Петровића, у којем је маестрално изводе дероњски тамбураши и оркестар Јанике Балажа.

Нешићеве композиције, поред његовог тамбурашког друштва или оних тамбурашких ансамбала у којима је учествовао на реализацији дискографских пројеката (Стевана Бачића – Трнде, Филипа Липе Грујића и других), ставили су на свој репертоар и други, тада најпопуларнији интерпретатори народне музике, као што су то били Јоца Млинко — Мимика из Мола, Јоца Максимовић из Сомбора, Ђура Стојков из Велике Кикинде, Мита Грујић — Хала из Панчева, Тамбурашка дружина *Јоргован* и многи други. Као сведочанство, остале су грамофонске плоче на којима се налазе Нешићеве композиције у њиховом извођењу.

За снимке композиција на грамофонским плочама Марко Нешић је добијао и одређене тантијеме, а то сазнајемо захваљујући сачуваном допису Аутор–Централа за ауторска права из Београда, од дана 25. марта 1932. године, која композитора Марка Нешића обавештава о следећем: *Налазимо се у угодној могућности да Вам можемо јавити да смо од грамофонске фабрике 'Едисон-Бел-Пенкала' у Загребу коначно наплатили тантијеме за годину 1927—1930.*

Аутор—Централа обавештава Нешића да је тај износ 2.352,26 динара, од којих је половину те своте добио „као предујам“ прошле године.

Марко Нешић је оснивач Друштва за есперанто у Новом Саду, које је до недавно носило његово име, а које је, нажалост, услед опадања популарности тога језика, укинуло своју делатност пре неких десет година.

Доказ да су све наведене композиције заиста његове, односно да је он за њих компоновао музику, а неретко и писао текстове који су једнаког квалитета, јесте сачувана његова свеска црвене боје, у којој је бележио текстове и ноте за све ове песме које се данас сматрају староградским. Та свеска се чува у музичком депоу етнолошког одељења у Музеју Војводине у Новом Саду. Музички педагог и писац, дугогодишњи музички уредник на Радио-телевизији Нови Сад је у својој недавно објављеној књизи *Српске певане песме Војводине старе*, у издању Радио-телевизије Србије, Радио-телевизије Војводине и Завода за културу Војводине, уврстио, поред наших значајних композитора, и неколико композиција Марка Нешића.

Нешић је био велики борац за људска и радничка права, што је показивао и својим активизмом у јавности, али и написима у ондашњим новосадским листовима.

Као велики симпатизер радничког и социјалистичког покрета, био је омиљен у Новом Саду, а сви су га звали једноставно чика Марко. На његовој сахрани, на новосадском Алмашком гробљу, непосредно пред првомајске празнике 1938. године, окупио се велики број Новосађана, као и припадника разних радничких организација, који су натписима на дотад невиђеном броју венаца одали пошту свом другу. У Музеју града Новог Сада и данас се чува, као део сталне поставке збирке ликовне и примењене уметности 19. века у Новом Саду, Нешићев портрет са тамбуром из 1937. године, сликара Стојана Лазића, а у депоу културно-историјских прилога налази се Нешићев рукопис: *Приручник за учење тамбуре*, написан 1912. године, као и оригинално издање композиције за клавир соло *Невеново коло*, штампано у Сремским Карловцима.

Музички примери:

Марко Нешић: [*Ђувегује, где сте, где сте*](#), Јоца Максимовић и његов тамбурашки оркестар из Сомбора;

Марко Нешић: [*Сјај, месече, свашта знаш*](#), Душан Јовановић и његов тамбурашки оркестар *Орао*, снимљено у Њујорку 1925. године.